ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889,
2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-6

QIZILO‘NGACH RAKI: ZAMONAVIY DIAGNOSTIKA VA DAVOLASH YONDASHUVLARI, SUN‘IY INTELLEKTNING ROLI.

Qo‘qon Universiteti Andijon Filiali Tibbiy fanlar kafedrasi o'qituvchisi
Qambarov Zafarbek G‘ayratjon o‘g‘li
zafarbekkambarovkuaf@gmail.com
Jalilova Xadicha Akbarovna.
Qo‘qon Universiteti Andijon Filliali talabasi
Jalilovahadicha66@gmail.comx

Annotatsiya:
•Ushbu maqolada qizilo'ngach rakining etiologiyasi, tasnifi, klinik ko'rinishi, diagnostikasi va davolash usullari zamonaviy nuqtai nazardan ko'rib chiqiladi. Jarrohlik, kimyoterapiya, radioterapiya, nishonga oluvchi terapiya kabi davolash usullarining samaradorligi baholanadi. Maqolada sun'iy intellektning ushbu kasallikni erta aniqlash va davolashda qo'llanilishi istiqbollari ham o'rganiladi.
Kalit so‘zlar: qizilo'ngach raki, disfagiya, endoskopiya, kimyoterapiya, radioterapiya, nishonga oluvchi terapiya, sun'iy intellekt.

Kirish: Qizilo'ngach raki (QR) - dunyo bo'ylab onkologik kasalliklar orasida o'limga olib keluvchi asosiy sabablardan biri hisoblanadi. Kasallik kech bosqichlarda aniqlangani sababli prognoz odatda yomon bo'ladi. So'nggi yillarda diagnostika va davolash sohasidagi yutuqlar, jumladan, sun'iy intellekt (SI) texnologiyalarining qo'llanilishi, QR bilan kasallangan bemorlarning umrini uzaytirish va hayot sifatini yaxshilashga umid uyg'otmoqda.

Etiologiya va xavf omillari: QRning rivojlanishiga bir qancha omillar sabab bo'lishi mumkin[1]: Tamaki chekish: Qizilo'ngach yassi hujayrali rakining (QYHR) asosiy xavf omili. Spirtli ichimliklarni iste'mol qilish: Chekish bilan birgalikda xavfni sezilarli darajada oshiradi. Barrett qizilo'ngachi (BQ): Qizilo'ngach shilliq qavatining o'zgarishi, adenokarsinoma (QA) rivojlanish xavfini oshiradi. Semizlik: Qizilo'ngach adenokarsinomasining (QA) xavfini oshiradi.Ovqatlanish: Kam miqdorda meva va sabzavotlar iste'mol qilish, nitrozaminlarga boy mahsulotlar iste'mol qilish. Boshqa omillar: Qizilo'ngach kuyishlari, akalaziya, Plummer-Vinson sindromi[2].

Tasniflash. QR gistologik tuzilishiga ko'ra ikki asosiy turga bo'linadi: Qizilo'ngach yassi hujayrali raki (QYHR): Qizilo'ngach shilliq qavatining yassi hujayralaridan kelib chiqadi.

• Qizilo'ngach adenokarsinomasi (QA): Qizilo'ngachning bezli hujayralaridan kelib chiqadi va ko'pincha Barrett qizilo'ngachi fonida rivojlanadi.

Klinik ko'rinish QRning klinik belgilari o'smaning joylashuvi va bosqichiga bog'liq: Disfagiya: Eng ko'p uchraydigan simptom bo'lib, avval qattiq, keyin suyuq ovqatni yutishda qiyinchilik seziladi. Og'riq: Ko'krak qafasida, ayniqsa ovqat yutganda og'riq. Vazn yo'qotish: Ishtaha yo'qligi va ovqat yutishdagi qiyinchiliklar tufayli. Qusish: O'smaning qizilo'ngachni to'sib qo'yishi natijasida. Qon

1 Ajani, J.A., et al. "Esophageal cancer." Lancet 386.10001 (2015): 1609- 1623.

2 Ajani, J.A., et al. "Esophageal cancer." Lancet 386.10001 (2015): 1223- 1234.

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889,
2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-6

ketishi: Qonli qusish [3](hematemezis) yoki qora najas (melena).Xirillash va yo'tal: O'sma qo'shni organlarga bosim o'tkazganda.

Diagnostika usullari: 1. Endoskopiya va Biopsiya: Qizilo'ngach, oshqozon va o'n ikki barmoqli ichakni vizual tekshirish. S hubhali to'qimalardan biopsiya olish gistologik tekshiruv uchun.

2. Rentgen tekshiruvi: Bariy sulfat eritmasi bilan qizilo'ngach rentgeni. O'smaning joylashuvi, o'lchami va qizilo'ngachning torayishini aniqlash uchun.

3. Kompyuter tomografiyasi (KT): Ko'krak qafasi va qorin bo'shlig'ining KTsi o'smaning tarqalishini baholash, limfa tugunlari va uzoq metastazlarni aniqlash uchun.

5. Pozitron-Emission Tomografiyasi (PET-KT):Onkalogiyadagi yangi zamonaviy diagnostika usullaridan biri PET Pozitron-emission tomografiya (PET) – bu nuklear tibbiyotda qo‘llaniladigan yuqori texnologiyali diagnostika usuli bo‘lib, organizmdagi metabolik jarayonlarni va funktsional faollikni vizualizatsiya qilish imkonini beradi.

Afzalliklari: Boshqa usullar (KT, MRI) bilan solishtirganda, PET metabolik jarayonlarni ko‘rsatadi, bu esa erta bosqichdagi patologiyalarni aniqlashga yordam beradi. Butun tanani bir vaqtning o‘zida skanerlash imkoniyati.

Sun'iy intellektning roli diagnostikada[4]

Sun'iy intellekt (SI) QR diagnostikasida sezilarli rol o'ynay boshladi: Endoskopik tasvirlarni tahlil qilish: SI algoritmlari endoskopik tasvirlarni tahlil qilib, shubhali joylarni aniqlash va shifokorlarga biopsiya olishda yordam beradi. Gistologik tahlil: SI gistologik suratlarni tahlil qilib, rak hujayralarini aniqlash, o'sma turini aniqlash va prognoz qilishda yordam beradi. Ma'lumotlarni integratsiyalash: SI bemorning klinik ma'lumotlari, radiologik tasvirlari va gistologik natijalarini birlashtirib, aniqroq tashxis qo'yishga yordam beradi.

Davolash usullari

QRni davolash ko'p qirrali bo'lib, quyidagilarni o'z ichiga oladi:

1. Jarrohlik: Ezofagektomiya[4]: Qizilo'ngachning o'sma bilan birga olib tashlanishi.

Limfa tugunlarini olib tashlash (limfadenektomiya). Qizilo'ngachni oshqozon yoki ichakdan yasalgan sun'iy qizilo'ngach bilan almashtirish.

2. Kimyoterapiya: Rak hujayralarini yo'q qilish yoki o'sishini sekinlashtirish uchun dorilar qo'llaniladi. Jarrohlikdan oldin (neoadjuvant) yoki keyin (adjuvant) ishlatilishi mumkin.

3. Radioterapiya:Yuqori energiyali nurlanish yordamida rak hujayralarini yo'q qilish.Tashqi nurlantirish yoki braxiterapiya (ichki nurlantirish) qo'llanilishi mumkin.

4. Nishonga oluvchi terapiya[5]: Rak hujayralarining o'sishi va tarqalishida ishtirok etadigan molekulyar nishonlarga ta'sir etuvchi dorilar. Trastuzumab (Herceptin) HER2-musbat adenokarsinomada qo'llaniladi.

5. Immunoterapiya: Immunitet tizimini rak hujayralariga qarshi kurashishga undash.Pembrolizumab va Nivolumab kabi dorilar metastatik QRni davolashda qo'llaniladi.

---

[3] Langer, R., et al. "Artificial intelligence in the management of esophageal cancer: a systematic review." Gastric Cancer 24.1 (2021): 1-15.

[5].Enzinger, P.C., and Mayer, R.J. "Esophageal cancer." N Engl J Med 349.23 (2003): 2241-2252.

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889,
2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-6

Sun'iy intellektning roli davolashda[6]:

SI davolash jarayonini optimallashtirishda yordam beradi:

Davolash rejasini shaxsiylashtirish: SI algoritmlari bemorning klinik ma'lumotlari, genetik profilini tahlil qilib, eng samarali davolash rejasini tuzishga yordam beradi. Radioterapiyani optimallashtirish: SI nurlanish dozasini aniqlash va o'sma hujayralariga aniq ta'sir etishga yordam beradi. Dori vositalarini ishlab chiqish: SI yangi dori vositalarini yaratish va mavjud dorilarning samaradorligini oshirishda yordam beradi.

Xulosa

Qizilo'ngach raki - jiddiy kasallik bo'lib, erta tashxis qo'yish va ko'p qirrali davolash yondashuvini talab qiladi. Zamonaviy diagnostika usullari va davolash usullari, jumladan jarrohlik, kimyoterapiya, nurlantirish, nishonga oluvchi terapiya va immunoterapiya bemorlarning hayot sifatini yaxshilash va umrini uzaytirishga yordam beradi. Sun'iy intellektning rivojlanishi QR diagnostikasi va davolashda yangi imkoniyatlar yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro’yhati

1. Ajani, J.A., et al. "Esophageal cancer." Lancet 386.10001 (2015): 1609- 1623.
2. Enzinger, P.C., and Mayer, R.J. "Esophageal cancer." N Engl J Med 349.23 (2003): 2241-2252.
3. Langer, R., et al. "Artificial intelligence in the management of esophageal cancer: a systematic review." Gastric Cancer 24.1 (2021): 1-15.
4. National Comprehensive Cancer Network (NCCN) guidelines for esophageal cancer.
5.Abdullaeva, M. "Sun'iy intelekt yordamida saratonni erta aniqlash texnologiyalari." Tibbiyot va Innovatsiyalar, 2021.
6.Karimov, F. "Genetik ma'lumotlarni tahlil qilishda sun'iy intelektning imkoniyatlari." Biotexnologiya va Tibbiyot, 2020.
7.Nazarov, S. "Personalizatsiyalashgan davolash va sun'iy intelekt." Tibbiyot va Sog'liqni Saqlash Innovatsiyalari, 2022.
8.Aliyev, A. "Sun'iy intelekt va robototexnika tibbiyotda." Texnologik Innovatsiyalar, 2021.